

Състояние и проблеми на иглолистните култури в Западна Странджа

Възобновяване на дугласка в м. Голямо Градище, ДГС – Малко Търново

Западна Странджа обхваща териториите на Държавните горски стопанства – Средец и Елхово, и е с климатични показатели, коренно различни от Източна (Вътрешна) Странджа, в която е създаден Природният парк „Странджа“.

Въпреки тежките удари, които понесоха иглолистните култури – суши, пожари, снеголоми, поледици, без да пресилваме нещата, трябва да кажем, че по-трудното тепърва предстои. За да систематизираме очакванията в бъдеще, трябва да започнем от целта, която беше поставена пред иглолистните култури при създаването им – повишаване на производителността на горите и производството на технологична дървесина. Активният залесителен период премина в годините 1955 – 1990 г. и тази цел беше постигната за 30 – 40 години, когато огромните разходи се материализираха в натрупването на големи запаси от иглолистна средноразмерна дървесина. На около 35 – 40-годишна възраст преминава количествената зрялост на средно- и нискобонитетните черноборови култури, каквито по продуктивност са повечето от тях. И тук възниква генералният въпрос, от който като че ли колегията иска да избяга: как и кога ще протекат процесите по възпроизводство на тези гори от неместни дървесни видове, създадени по изкуствен начин?

Изправени сме пред голямо предизвикателство – новите гори несъмнено трябва да бъдат устойчиви и да имат задоволителна производителност на дърве-

сина. Решаването на този въпрос има два проблема – от една страна, възпроизводството на иглолистните не може (с малки изключения) да протече по естествен път, от друга страна, натрупаните огромни запаси от иглолистна дървесина са крайни – до определена възраст (60 или 90 години) и те трябва да бъдат изсечени и оползотворени.

За да се предприемат планомерни дългосрочни действия, преди всичко трябва да бъде направен количествен анализ на достигнатите запаси, ползването и възможностите за реализация на категориите дървесина, която ще бъде добита. Този въпрос предизвиква дискусии, но колкото повече напредва времето, той става все по-актуален.

Ето някои данни за анализ към 2010 г. в Държавните горски стопанства – Средец и Елхово. ДГС – Средец: общ запас – 4 398 900 м³, в т.ч. иглолистни 1 593 900 м³, или 36 %, като от 31 до 50-годишна възраст са

88 %; издънкови за превръщане – 1 820 000 м³, или 42 %. Планираното ползване за иглолистните култури е 21 240 куб. метра. ДГС – Елхово: общ запас – 2 075 400 м³, в т.ч. иглолистни 563 600 м³, или 27 %, като от 31 до 50-годишни насаждения са 81 %; издънкови за превръщане – 1 250 000 м³, или 64 %. Планираното ползване за иглолистните култури е 10 235 куб. метра.

Препоръчителните турнуси за сеч за този район са 60 – 70 години, а за по-добрите месторастения – 80 – 90 години, но предизвикват спорове. Ако приемем средна възраст дори 80 години, това означава, че през следващите 30 – 35 години иглолистните култури трябва да бъдат възпроизведени с нова естествена или изкуствена гора, диференцирано в зависимост от месторастенията и състава. В резултат на провежданите възобновителни сечи през този период трябва да бъдат изсичани средногодишно минимум по 45 000 – 50 000 м³ иглолистна дървесина в ДГС – Средец, и по 16 000 – 20 000 м³ в ДГС – Елхово.

През следващите години и десетилетия в по-високата възраст, когато интензивността на изсичане ще увеличи дела на едрата дървесина в общия добив, нейният пазар ще стане проблематичен. Само от най-добрите месторастения черноборовите трупи са по-качествени – по-малко сбежисти, с по-малко чепове и сраствания. При сухи и бедни месторастения трупите, доколкото ги има, са тънки, сбежисти, чепати, със сухи

и падливи чепове по целия диаметър.

Днешните добиви от стотици куб. метра иглолистни групи средногодишно не могат да се сравняват с хилядите – до 15 000 – 16 000 м³, които годишно биха се добивали в ДГС – Средец, ако горите се съхранят до 80 – 90-годишна възраст. А вероятността това да не стане, е много голяма, след като при 40-годишна възраст около 40 % от иглолистните култури са от IV и V бонитет.

Положението в Елховския район е още по-тежко. От всички иглолистни култури само 33 % са от I, II и III бонитет. Останалите 67 % са оценени като IV бонитет, с всички рискове относно тяхната дълговечност и невъзможност да изпълняват други цели освен производство на средна и дребна дървесина при нисък турнус. Препоръчителният турнус там обаче е 80 години! Затова необходимо е диференциране на възрастта за възобновителни сечи с цел намаляване на риска от разпадане на иглолистните култури и подобряване на възрастовото разпределение – около 80 % от заетата с иглолистни площ е в един клас на възраст.

За да се осигури възпроизводството на иглолистните култури с площ около 80 000 дка в ДГС – Средец, и около 55 000 дка в ДГС – Елхово, ще трябва средногодишно през 30 – 35 години да се възпроизвеждат чрез залесяване, подпомагане или семенно издънково възобновяване хиляди декари. Или по-точно – 2000 – 2500 дка годишно в ДГС – Средец, и по 1500 – 1600 дка в ДГС – Елхово. В днешно време тези числа стряскат, но реалността изисква да говорим за това и да предприемаме действия.

Освен посочените по-горе ограничители за постигане на поставените, поне засега, високи цели пред иглолистните култури в Западна Странджа трябва да се отдели особено внимание и на тенденциите в общото затопляне на климата. Получените резултати от направените експертни анализи и сравнения между актуалния климат и сушавите периоди 1993 – 1994 г. и 2000 – 2001 г. и по-късно показват, че е съвсем възможно това, на което станахме свидетели през тези години, да бъде нормалният климат занаяпред. Това означава, че деликатният и досега климат на Западна Странджа ще става по-топъл и по-сух, с продължителни сезонни и годишни засушавания. С всички негативни последици за неместните иглолистни видове.

Тези разсъждения и прогнози, разбира се, не са изненада за лесовъдите – дискусиата по темата се води вече десетилетия и в научните среди, и в практиката. За съжаление, набелязваните мерки и препоръки се използват колебливо в практиката и с отлагателност, което винаги носи риска от екологичен и стопански срив.

Д-р инж. Дико ПАТРОНОВ

Анкета

Списание „Гора“ продължава анкетата сред лесовъдската колегия по проблемите на съхненето на иглолистните култури в България. Каним лесовъдите, научните работници, представители на неправителствените организации и обществеността активно да участват в дискусията, като отговорят на два въпроса:

1. Бихте ли посочили причините за съхненето на иглолистните култури в България?
2. Какви решения на проблема бихте очертали?

Гл. ас. д-р Павел ПАВЛОВ –
преподавател по дисциплините
„Горско почвознание“
и „Почвознание“
в Лесотехническия университет

1. Почвата е невъзобновим природен ресурс с разнообразни лесорастителни свойства. Масово използваните видове бял и черен бор често са залесявани на много гъсти схеми с цел максимално покритие на площта. Тези гъсти схеми и невзискателността на залесените видове заедно с естествената храстова и тревна растителност изцеждат и малкото хранителни вещества, останали в ерозираните почви. След като новите укрепнали насаждения са пораснали, но не са изведени съответните лесовъдски мероприятия, конкуренцията за хранителни вещества и най-вече за влага в почвата нараства значително. Невзискателните видове показват добър растеж и производителност, но изследванията на почвените параметри говорят друго – силен спад на хранителните вещества и влагата. Дървесната растителност започва силна конкуренция между видовете, тяхната устойчивост намалява, като се създава предпоставка за настаняване и развитие на насекоми и патогени. Почвата и нейните основни параметри са силно променени под културите и показват отклонения от референтните стойности за страната – загуба на органично вещество, кисляване, намаляване на активната влага и други.

2. Извеждане на лесовъдски мероприятия и да се остави значителна част от дървесината в насажденията с цел натрупване на органично вещество. Стимулиране и запазване на естествената растителност, която е по-бавно растяща и не „изцежда“ почвените ресурси. Свеждане на пълнотата на иглолистните култури под 0.7 и/или залесяване на местата, където няма започнало възобновяване, с невзискателни и естествени за месторастенето видове.